

CZEŚĆ DRUGA

ZAGROŻENIA PRZESŁANKĄ SYTUACJI NADZWYCZAJNYCH

ROZDZIAŁ IX

Stanisław Krysiński

Uczelnia Techniczno-Handlowa w Warszawie

PODMIOTY BIORĄCE UDZIAŁ W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH

Wstęp

Nasze życie społeczne jest uporządkowane przepisami prawnymi, różnymi rozkładami i terminami różnorodnych wydarzeń, lecz są takie momenty, bardzo rzadkie, lecz istotne i bardzo rzeczywiste, w których porządek ten zostanie zakłócony. Zdarza się to zazwyczaj nagle, niespotykane przez co niesie ze sobą duże zniszczenie, prowadząc do zagrożenia bezpieczeństwa oraz do narastającej destabilizacji i natychmiastowego pogorszenia się sytuacji bytowej danego obszaru i jej ludności. Właściwym terminem tej destabilizacji porządku jest sytuacja kryzysowa.

W związku z coraz częstszym zjawiskiem sytuacji kryzysowych w naszym kraju zajęcie się tą problematyką jest bardzo ważne, gdyż jest ona bardzo wszechstronnie opisana w przepisach prawa i ustawach, a w mało gdzie jest wykazane sedno samych sytuacji kryzysowych na terenie Polski. Zagrożenia, które niosą za sobą sytuacje kryzysowe, są warte bliższego poznania i wglębenia się w nie, ponieważ stanowią one często ryzyko dla bezpieczeństwa wewnętrznego Polski.

1. Podmioty administracyjne

W celu likwidowania oraz zapobiegania sytuacjom kryzysowym w Polsce na każdym szczeblu administracyjnym tworzy się odpowiednie komórki zarządzania kryzysowego. Dokładne wytyczne dotyczące tych komórek, zawarte są w ustawie o zarządzaniu kryzysowym. W ustawie tej mowa jest o tworzeniu zespołów reagowania kryzysowego na poziomie krajowym, wojewódzkim, powiatowym oraz gminnym. Jest także zawarty podpunkt o tworzeniu Rządowego Centrum Bezpieczeństwa (RCB), Narodowego Systemu Pogotowia Kryzysowego (NSPK) i Zespołów Zarządzania Kryzysowego (ZZK). Zarządzanie kryzysowe jest realizowane na szczeblach krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym¹.

¹ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, Dz. U. z 2014 poz. 1166.

2. Centrum Powiadamiania Ratunkowego

Jednym z najważniejszych organów, których celem jest reagowanie w czasie wystąpienia sytuacji kryzysowej, jest CPR która działa na podstawie Systemu Powiadamiania Ratunkowego (SPR). Jest to zintegrowana jednostka dyspozytorska, która zarządza ratownictwem w Polsce. Jest ona oparta na jednolitym bezpłatnym numerze docelowym 112 lub inny numerze o tych samych cechach dla wszystkich uczestniczących w ratownictwie podmiotów. W centrach dyżury pełnią lekarze, przedstawiciele straży pożarnej oraz dyspozytorzy innych służb specjalnych w zależności od wcześniejszych ustaleń centrum. CPR może utworzyć wojewoda, który określa także jego szczegółową organizację, a także lokalizację i sprawuje nadzór nad wszystkimi aspektami działania CPR. Wojewoda może także, chcąc zapewnić sprawne funkcjonowanie SPR, stwarzać oddziały terenowe CPR. Może także powierzać kurałkę nad takimi oddziałami staroście albo prezydentowi miasta, które jest na prawach powiatu². Do głównych zadań CPR należą:

- przyjmowanie zgłoszeń alarmowych;
- kwalifikacja i wstępna selekcja zgłoszeń alarmowych, które są związane z nagłym zagrożeniem życia oraz zdrowia, a także mienia i środowiska wymagających reagowania w trybie bardzo pilnym;
- powiązywanie danych teleadresowych, w których zaszło zdarzenie alarmowe, z jego faktyczną pozycją geograficzną;
- wybieranie oraz zadysponowanie odpowiednich podmiotów do zdarzeń alarmowych;
- działanie zgodnie z wcześniej przyjętym planem dotyczącym ratownictwa;
- wymiana informacji o zdarzeniach z innymi podmiotami uczestniczącymi w reagowaniu kryzysowym w danym zdarzeniu;
- ciągła aktualizacja danych dotyczących gotowości oraz możliwości podmiotów, które są przewidziane do reagowania w sytuacjach kryzysowych;
- uruchamianie i powiadamianie CZK o sytuacjach kryzysowych i ich przebiegu;
- współdziałanie i współpraca z podmiotami ratowniczymi, które są spoza terenu objętego działaniem konkretnego CPR, w razie wystąpienia sytuacji kryzysowej o szerszej skali.

Po stworzeniu na danym obszarze CPR można spodziewać się poprawienia się niektórych parametrów operacyjnych takich jak:

- dużego skrócenia się czasu powiadamiania odpowiednich służb i podmiotów ratowniczych;

² Ustawa z dnia 22 listopada 2013 r. o systemie powiadamiania ratunkowego, Dz. U. 2013 poz. 1635.

- sprawniejsze dysponowanie podmiotami ratowniczymi;
- sprawniejszego przepływu informacji o sytuacjach kryzysowych;
- wyższego poziomu koordynacji działań związanych z ratownictwem
- możliwość utworzenia jednolitej bazy danych o zdarzeniach i sytuacjach kryzysowych³.

3. Podmioty administracyjne na szczeblu krajowym

Na szczeblu krajowym, czyli centralnym, w Polsce odpowiedzialność nad sprawami związanymi z zarządzaniem kryzysowym sprawuje Rada Ministrów. Na potrzeby działań związanych z zarządzaniem kryzysowym utworzono Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego (RZZK). Jest to organ mający na celu opiniowanie oraz doradzanie w sprawach koordynacji oraz inicjacji działań w tematyce zarządzania kryzysowego i zwalczania sytuacji kryzysowych. Do składu (RZZK) należą:

- a) Prezes Rady Ministrów – jest on przewodniczącym zespołu;
- b) Minister Obrony Narodowej;
- c) Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji;
- d) Minister Spraw Zagranicznych;
- e) Minister Koordynator Służb Specjalnych;
- f) inne organy rządowe, które zostały powołane przez przewodniczącego w zależności od potrzeby.

Do zadań RZZK należą:

- przygotowanie planów oraz propozycji użycia sił oraz środków, które są niezbędne do opanowania konkretnej sytuacji kryzysowej;
- doradztwo w sprawach związanych z koordynacją działań służb, inspekcji oraz jednostek administracji rządowej w czasie sytuacji kryzysowych;
- opiniowanie raportów i sprawozdań z przeprowadzonych działań po zakończeniu sytuacji kryzysowej;
- wydawanie opinii na temat planu reagowania kryzysowego na szczeblu krajowym oraz przedłożenie go Radzie Ministrów;
- wydawanie opinii w sprawach potrzeby odtworzenia infrastruktury;
- wydawanie opinii na temat wojewódzkich oraz krajowych planów infrastruktury krytycznej oraz przedłożenie ich Radzie Ministrów;
- wydawanie opinii na temat projektów decyzji wydawanych przez Radę Ministrów w sprawach dotyczących przedsięwzięć NSPK;
- organizacja współpracy z związkami OSP⁴.

³ T. Bąk, Z. Ciekanski, *Teorie bezpieczeństwa*, Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna w Jarosławiu, Jarosław 2012, s. 176-177.

⁴ Z. Ciekanski, S. Krysiński, *Zarządzanie kryzysowe w Polsce w sytuacjach zagrożeń niemilitarnych jako sposób umacniania bezpieczeństwa państwa*, Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna w Jarosławiu, Jarosław 2014, s. 109-111.

Rządowe Centrum Bezpieczeństwa

RCB istnieje od 2 sierpnia 2008 roku na podstawie *ustawy o zarządzaniu kryzysowym* oraz *Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 lipca 2008 w sprawie jego działania*. RCB zapewnia obsługę organom rządowym w sprawach zarządzania kryzysowego. RCB pełni także funkcję Centrum Zarządzania Kryzysowego (CZK) na poziomie krajowym. Jest to jednostka budżetowa podległa Premierowi. RCB uporządkowuje działanie zespołów, które są odpowiedzialne za reagowanie kryzysowe. Działa na podstawie przepisów z innych ustaw oraz przepisów wskazujących działania organów administracji stworzonych do zapobiegania sytuacjom kryzysowym. RCB zajmuje się głównie analizowaniem zagrożeń. Dane o tych zagrożeniach pozyskuje z jednostek administracyjnych zajmujących się nimi na danym terenie. Pozostałymi zadaniami RCB jest:

- zharmonizowanie przepływu informacji dotyczących zagrożeń;
- opracowanie najkorzystniejszych rozwiązań dotyczących sytuacji kryzysowych;
- opracowanie katalogu zagrożeń;
- monitoring zagrożeń;
- podejmowanie działań mających na celu uruchomienie procedur związanych z zarządzaniem kryzysowym dotyczących poziomu krajowego;
- wykonywanie działań planistycznych zarządzania kryzysowego;
- nadzorowanie spójności procedur dotyczących reagowania kryzysowego;
- prowadzenie szkoleń oraz ćwiczeń praktycznych w zakresie reagowania kryzysowego;
- współpraca z NATO i Unią Europejską oraz innymi jednostkami międzynarodowymi w zakresie zarządzania kryzysowego⁵.

NSPK jest to program mający na celu realizowanie przez administrację rządową a także SZ RP zadań mających na celu zapobieganie i zwalczanie sytuacji kryzysowych. Ma on także na celu przygotowanie do przejęcia kontroli nad sytuacjami kryzysowymi oraz sprawne reagowanie w takich sytuacjach⁶.

4. Podmioty administracyjne na szczeblu wojewódzkim

Na poziomie województwa odpowiedzialność za zarządzanie kryzysowe bierze wojewoda. Zadaniami wojewody w sprawie zarządzania kryzysowego należą:

- a) kierowanie działaniami powiązаныmi z zagrożeniami na obszarze danego województwa;
- b) wykonywanie zadań związanych z planowaniem cywilnym takich jak:
 - wydawanie poleceń starostom dotyczących planów powiatowych dotyczących reagowania kryzysowego;

⁵ http://rcb.gov.pl/?page_id=212 (dostęp: 14.06.2016 r.).

⁶ *Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym*, Dz. U. z 2014 poz. 1166.

- zatwierdzanie i przyjmowanie planów powiatowych dotyczących reagowania kryzysowego;
 - opracowywanie i przedkładanie do akceptacji ministrowi właściwemu spraw wewnętrznym planów wojewódzkich dotyczących reagowania kryzysowego;
 - realizowanie wytycznych zawartych w planach wojewódzkich dotyczących reagowania kryzysowego;
- a) Organizacja szkoleń w zakresie potencjalnych zagrożeń województwa;
- b) Wnioskowanie o użycie i pomoc SZ RP do wykonywania zadań za zakresu reagowania kryzysowego⁷;

Na szczeblu wojewódzkim organem który pomaga wojewodzie w realizacji powyższych zadań jest Wojewódzki ZZK (WZZK). Jest on powoływany przez wojewodę danego województwa. Wojewoda określa organizację, skład oraz siedzibę WZZK a także tryb jego pracy⁸.

Do głównych zadań WZZK należą:

- monitoring, prognozowanie i analiza potencjalnych zagrożeń na terenie danego województwa;
- ocena zagrożeń które występują na terenie danego województwa;
- współpraca z ZZK na poziomie powiatowym;
- opiniowanie powiatowych planów dotyczących reagowania kryzysowego;
- doradztwo w sprawach związanych z koordynacją działań służb, inspekcji oraz jednostek administracji w czasie sytuacjach kryzysowych⁹;

Wojewódzkie Centra Zarządzania Kryzysowego (WCZK)

Dla potrzeb zarządzania kryzysowego w województwie tworzy się WCZK. Jest to odpowiednik RCB na poziomie województwa do ich głównych zadań należą:

- wypełnianie całodobowych dyżurów dla zagwarantowania dobrego przepływu informacji dla potrzeb zarządzania kryzysowego;
- kontrolowanie działania systemu alarmowania oraz wykrywania zagrożeń;
- nadzór nad systemem służącym ostrzeganiu ludności;
- współpraca ze służbami oraz podmiotami, które prowadzą akcje ratownicze i poszukiwawcze;
- wypełnianie dyżuru całodobowego lekarza, który jest koordynatorem ratownictwa medycznego¹⁰.

⁷ Z. Ciekanowski, S. Krysiński, dz. cyt., s. 71.

⁸ Tamże, s. 109.

⁹ Tamże, s. 108.

¹⁰Tamże, s. 109.

5. Podmioty administracyjne na szczeblu powiatowym

Na szczeblu powiatowym odpowiedzialność i nadzór nad sprawami związanymi z zarządzaniem kryzysowym bierze starosta. Do głównych zadań starosty związanych z zarządzaniem kryzysowym należą:

- kierowanie działaniami powiązаныmi z monitorowaniem i innymi sprawami związanymi z zagrożeniami na obszarze danego powiatu;
- kierownictwo zadaniami z planowania cywilnego na terenie danego powiatu;
- nadzór nad monitorowaniem i przeciwdziałaniem skutkom sytuacji kryzysowych;
- organizowanie szkoleń i ćwiczeń w zakresie reagowania na konkretne potencjalne zagrożenia;

W realizacji zadań starosty pomaga mu powiatowy ZZK (PZZK), którego organizację, skład oraz tryb pracy określa i nadzoruje starosta. Głównymi działaniami PZZK są:

- ocenianie i prognozowanie potencjalnych zagrożeń dla powiatu;
- doradzanie staroście w sprawach dotyczących zarządzania kryzysowego;
- informowanie obywateli o potencjalnych oraz występujących zagrożeniach;
- współpraca z innymi ZZK;
- doradztwo w sprawach związanych z koordynacją działań służb, inspekcji oraz jednostek administracji w czasie sytuacjach kryzysowych na terenie powiatu.

Powiatowe CZK (PCZK)

W celu sprawnego wykonywania działań związanych z zarządzaniem kryzysowym tworzy się PCZK. Jest to dokładny odpowiednik WCZK. Ma dokładnie takie same zadania i funkcje, z tym że ogranicza swoją działalność do obszaru powiatu¹¹.

6. Podmioty administracyjne na szczeblu gminnym

Organem, który jest odpowiedzialny i właściwy w sprawach związanych z zarządzaniem kryzysowym na szczeblu gminnym jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta w zależności od charakteru i wielkości gminy. Do zadań głównych powyższych podmiotów w sprawach dotyczących zarządzania kryzysowego należą:

- kierowanie działaniami powiązаныmi z monitorowaniem i innymi sprawami związanymi z zagrożeniami na obszarze danej gminy;

¹¹Tamże, s. 92-94.

- kierownictwo nad planowaniem cywilnym w danej gminie;
- kierowanie działaniami mającymi na celu ochronę infrastruktury krytycznej gminy;
- organizowanie i przeprowadzanie szkoleń w zakresie reagowania na sytuacje kryzysowe.

W realizowaniu zadań związanych z zarządzaniem kryzysowym wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta pomaga gminny ZZK (GZZK). Skład, określanie siedziby, organizację i tryb pracy GZZK określa wójt, burmistrz lub prezydent miasta, który kieruje tym zespołem. W skład GZZK wchodzi osoby pracujące w urzędzie gminy, inspekcjach gminnych lub strażach lub innych komórkach organizacyjnych gminy. GZZK wykonuje te same zadania, które PZZK realizuje na terenie gminy.

Gminne CZK (GCZK)

W celu lepszego i sprawniejszego wykonywania działań, które dotyczą zarządzania kryzysowego wójt, burmistrz lub prezydent miasta danej gminy może utworzyć GCZK. Jest ono odpowiednikiem WCZK i PCZK i wykonuje te same zadanie na poziomie gminnym¹².

7. Podmioty bezpośrednio wykonujące działania związane ze zwalczaniem sytuacji kryzysowych

7.1. Państwowa Straż Pożarna (PSP)

PSP jest to wyszkolona zawodowa formacja, która jest umundurowana i posiada specjalistyczny i odpowiedni sprzęt, a jej głównym zadaniem jest ochrona ludzi przed zagrożeniami miejscowymi, przede wszystkim pożarami i klęskami żywiołowymi. Zadaniem PSP są:

- prowadzenie oraz organizowanie akcji ratowniczych w trakcie trwania pożaru lub innego zagrożenia lub zagrożeń miejscowych;
- przeprowadzanie działań mających na celu rozpoznanie zagrożeń miejscowych i zagrożeń pożarowych;
- wykonywanie czynności związanych z pomocą przy ratownictwie w trakcie trwania katastrof naturalnych oraz awarii technicznych, a także likwidacji innych zagrożeń miejscowych, które to ratownictwo bądź likwidację wykonuje inna służba;
- szkolenie ludności w zakresie ochrony przeciwpożarowej oraz na potrzeby PSP;
- ciągłe usprawnianie systemu alarmowania i współpracy z innymi służbami.

¹²Tamże, s. 89-91.

Jednym z ważniejszych zadań Państwowej Straży Pożarnej jest organizacja Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego (KSRG). Głównym organem administracyjnym zarządzającym w Państwowej Straży Pożarnej oraz sprawach dotyczących ochrony przeciwpożarowej oraz organizacji KSRG jest Komendant Główny PSP. Jednostkami organizacyjnymi tworzącymi PSP są:

- Komenda Główna PSP;
- Komendy Wojewódzkie PSP - nie musi być to związane z administracyjnym podziałem państwa;
- Komendy rejonowe;
- Jednostki PSP;
- Szkoły i jednostki rozwojowo-badawcze PSP¹³.

7.2. Krajowy System Ratowniczo Gaśniczy (KSRG)

Jest to system, który został zgodnie z ustawą zorganizowany i wprowadzony w życie w 1995 roku przez Państwową Straż Pożarną. Został stworzony w celu poprawienia efektywności działań ratowniczych i budowy lepszych powiązań między wszystkimi podmiotami zajmującymi się ratownictwem. System ten koncentruje wszystkie straże, jednostki przeciwpożarowe, inspekcje oraz instytucje które zgodziły się na podstawie umów cywilno-prawnych brać udział w akcjach ratowniczo-gaśniczych. Cechuje się elastycznością struktury oraz prostotą, dzięki której jest w stanie dopasować działania do każdego z rodzaju zagrożenia. System działa cały czas w stanie czuwania i zostaje używany w czasie potrzeby doraźnego reagowania oraz w momencie wykonywania działań ratowniczych w trakcie występowania różnych zagrożeń. Podejmuje także działania które mają pomóc gminom, powiatom i województwom w czasie, gdy ich siły oraz środki nie są wystarczające do zlikwidowania zagrożenia. KSRG ma za zadanie ochronę obywateli i ich mienia oraz środowiska. System podejmuje działania, które polegają przede wszystkim na:

- gaszeniu pożarów oraz walce z klęskami żywiołowymi;
- działania w ratownictwie technicznym;
- działania w ratownictwie chemicznym;
- działania w ratownictwie ekologicznym;
- działania w ratownictwie medycznym w tym współdziałanie z Państwowym Ratownictwem Medycznym¹⁴.

KSRG jest kierowane zgodnie z podziałem administracyjnym w Polsce. Jest to podział na poziomy powiatowy, wojewódzki oraz krajowy.

¹³ Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej, Dz. U. 1991 nr 88 poz. 400.

¹⁴ K. Sienkiewicz-Małyjurek, F. R. Krynojewski, *Zarządzanie kryzysowe w administracji publicznej, zarządzanie bezpieczeństwem*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2010, s. 74.

Poziom powiatu przyjmuje zgłoszenia i podejmuje działania ratownicze, które są zgodne planem ratowniczym. Działaniami kieruje komendant powiatowy PSP. Na poziomie powiatowym koordynacją systemu zajmuje się starosta. Działania starosty opierają się na planie ratowniczym powiatu, który został stworzony przez Komendanta Powiatowego PSP danego powiatu. W tych działaniach staroście pomagają organy pomocnicze, czyli powiatowe: zespół zarządzania kryzysowego oraz centrum zarządzania kryzysowego. Gdy wystąpi zagrożenie, w którym siły oraz środki ratownicze przekraczają możliwości powiatu, zostaje wprowadzany poziom wojewódzki.

Na poziomie wojewódzkim kierownictwo nad działaniami zostaje przekazane Komendantowi Wojewódzkiemu PSP. Na poziomie wojewódzkim zostają użyte specjalne jednostki oraz krajowa baza specjalistycznego sprzętu. W działaniach biorą udział wojewódzkie obwody operacyjne. Działaniami na poziomie wojewódzkim koordynuje wojewoda za pomocą wojewódzkiego zespołu zarządzania kryzysowego. Te działania opierają się na wojewódzkim planie ratowniczym, który to zostaje stworzony przez Komendanta Wojewódzkiego PSP danego województwa. Gdy siły i środki ratownicze wojewódzkie są niewystarczające do zlikwidowania zagrożenia, uruchamia się poziom krajowy czyli najwyższy.

Poziom krajowy KSRG jest poziomem centralnym, w którym dowodzi Komendant Główny PSP. Siłami podstawowymi są obwody centralne wraz z jednostkami specjalistycznymi i wykorzystanie krajowych baz ze sprzętem specjalistycznym. Na tym poziomie wykorzystuje się sprzęt oraz kapitał ludzki szkół PSP. Koordynacją nad działaniami ratowniczymi na poziomie krajowym zajmuje się Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności (KCKRiOL).

Podmiotami które budują KSRG są profesjonalne i specjalistyczne służby ratownicze oraz inne organizacje pozarządowe. Są nimi przede wszystkim:

- jednostki PSP;
- jednostki ochotniczych straży pożarnych;
- zakładowe służby i straże pożarniczo-ratunkowe;
- szpitale;
- TOPR, GOPR, WOPR i inne;
- Straż Graniczna;
- Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa (SAR);
- Policja¹⁵.

7.3. Ratownictwo Medyczne

Podstawą ratownictwa medycznego w Polsce jest system o nazwie Państwowe Ratownictwo Medyczne (PRM). Zostało ono stworzone, aby za-

¹⁵Tamże, s. 75.

pewnić każdemu obywatelowi który znajdzie w nagłej sytuacji zagrażającej jego zdrowiu lub życiu¹⁶.

System dzieli się na dwie podgrupy w ramach którego działa:

- 1) organy właściwe administracji rządowej, w tym minister zdrowia i wojewoda;
- 2) jednostki systemu, czyli zespoły ratownictwa medycznego, do których zalicza się także zespoły lotnicze oraz oddziały ratunkowe w szpitalach.

Zadaniem zarówno jednostek systemu jak i organów administracji jest zapewnienie zasobów ludzkich oraz utrzymanie gotowości grup organizacyjnych szpitali¹⁷.

Kontrolę, nadzór i koordynację nad PRM, na terenie kraju, jest kompetencją Ministra Zdrowia. Natomiast na terenie województwa jest to wojewoda. Tworzy się plany wojewódzkie, dotyczące funkcjonowanie systemu PRM, które zatwierdza i opiniuje Minister Zdrowia. Plan jest tworzony na 3 lata, ale można go aktualizować i poprawiać co roku. Plan ten obejmuje głównie:

- charakterystykę i analizę możliwości wystąpienia potencjalnych zagrożeń na obszarze województwa, które mogą zagrozić życiu albo zdrowiu obywateli;
- analizę możliwości wystąpienia na terenie województwa awarii technicznych i klęsk żywiołowych;
- ilość oraz dokładne rozmieszczenie jednostek włączonych do systemu;
- sposoby koordynacji oraz współpracy w działaniach jednostek włączonych do systemu;
- określenie położenia każdego centrum powiadamiania ratunkowego oraz pełne określenie terenów obsługiwanych przez te centra¹⁸.

W razie wystąpienia awarii technicznej, katastrofy naturalnej lub gdy koordynator (lekarz) PRM stwierdzi, że zdarzenie jest na tyle poważne i jego skutki mogą prowadzić do zdrowotnego zagrożenia dużej ilości ludzi, lekarz ten musi jak najszybciej poinformować konkretnego wojewodę o potrzebie podwyższenia gotowości niektórych lub nawet wszystkich zakładów opieki zdrowotnej, które działają na terenie województwa¹⁹.

Jednostkami które współpracują z systemem PRM, są służby, które zostały powołane do ratowania ludzi i niesienia im pomocy w sytuacjach zagrażających ich życiu i zdrowiu. Są nimi przede wszystkim:

¹⁶ Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym, Dz. U. 2006 nr 191 poz. 1410.

¹⁷ A. Żebrowski, *Zarządzanie kryzysowe elementem bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2012, s. 304.

¹⁸ A. Szymonik, *Logistyka w Bezpieczeństwie*, wyd. II, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2011, s. 41.

¹⁹ Tamże, s. 42.

- Jednostki PSP;
- Jednostki OSP włączone do KSRG;
- GOPR, TOPR, WOPR i inne;
- inne jednostki, które są pod nadzorem, i są podległe Ministrowi Obrony Narodowej oraz Ministrowi Spraw Wewnętrznych²⁰.

PRM jest ważnym elementem bezpieczeństwa państwa. Każda sytuacja kryzysowa niesie za sobą możliwość wystąpienia uszczerbku na zdrowiu obywateli oraz zagrożenie ich życia, dlatego ważne jest szybkie dotarcie służb medycznych na miejsce. PRM jest jednym z głównych i najbardziej potrzebnych podmiotów w chwili wystąpienia sytuacji kryzysowej.

7.4. Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej

Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej (SZ RP) – są głównym ogniwem systemu obrony Polski, jej głównymi zadaniami są:

- zagwarantowanie obrony Rzeczypospolitej Polskiej;
- zapewnianie nienaruszalności granic oraz terytorium Polski;
- zapobieganie zagrożeniom oraz ograniczanie powstawania zagrożeń;
- zapewnienie bytu narodowego w sytuacji konkretnych zagrożeń²¹.

Siły zbrojne, poza zwykłymi zadaniami, przygotowywane są również do pełnienia zadań nie tylko militarnych, ale również związanych z zagrożeniami nie militarnymi, takimi jak pomoc w sytuacjach kryzysowych i reagowanie w nich. Jeżeli zwalczanie sytuacji kryzysowej zwykłymi siłami i środkami nie jest wystarczające lub niemożliwe, na wniosek właściwego terytorialnie wojewody Minister Obrony Narodowej może przekazać do dyspozycji oddziały SZ RP, które będą pełniły zadania w zakresie zarządzania kryzysowego²².

SZ RP mogą uczestniczyć w zwalczaniu:

- sytuacji kryzysowych oraz w likwidowaniu skutków tych sytuacji
- klęsk żywiołowych oraz w likwidowaniu skutków tych klęsk
- nadzwyczajnych sytuacji zagrożenia środowiska

Ponadto mogą brać udział w:

- akcjach poszukiwawczych
- akcjach zapewniania pomocy w ratowaniu życia ludzi
- akcjach oczyszczania terenów z materiałów niebezpiecznych oraz wybuchowych²³.

²⁰A. Żebrowski, dz. cyt., s. 305.

²¹T. Bąk, Z. Ciekankowski, dz. cyt., s.110-111.

²²Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, Dz. U. z 2014 poz. 1166.

²³Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. 2015 r. nr.44 poz. 220.

W skład SZ RP wchodziły oddziały mające sprzęt i wyszkolenie w przeciwdziałaniu zagrożeń niemilitarnych. Są nim:

- Bataliony i kompanie zajmujące się ratownictwem inżynieryjnym;
- Oddziały do rozpoznawania zagrożeń biologicznych;
- Oddziały awaryjne chemiczno-radiacyjne;
- Zespoły ratownictwa lotniczego;
- Oddziały poszukiwawcze naziemne²⁴.

Pamiętać trzeba, że w sytuacjach kryzysowych, będących zagrożeniami niemilitarnymi SZ RP mają wspierać podmioty cywilne, a nie je zastępować. Użycie sił zbrojnych w zarządzaniu kryzysowym powinno być działaniem ostatecznym, gdy sytuacja przerasta podmioty cywilne i konieczna jest pomoc wojska. Pierwszym działaniem po ustaniu potrzeby wsparcia powinno być niezwłoczne wycofanie oddziałów SZ RP²⁵.

Do zadań SZ RP w zakresie ratownictwa i zarządzania kryzysowego należą:

- a) współpraca w zakresie monitorowania zagrożeń;
- b) działania poszukiwawczo-ratownicze;
- c) pomoc w ewakuacji poszkodowanej ludności oraz w miarę możliwości ich mienia;
- d) pomoc w przygotowaniu punktów ewakuacyjnych;
- e) pomoc policji w ochronie pozostawionego mienia na terenie objętym ewakuacją i wystąpieniem zagrożenia;
- f) prowadzenie działań wymagających specjalistycznego sprzętu będącego na wyposażeniu SZ RP oraz materiałów wybuchowych;
- g) pomoc w ocenie skutków sytuacji kryzysowych na terenie wystąpienia tych zagrożeń;
- h) likwidowanie zagrożeń biologicznych;
- i) pomoc w udzielaniu pomocy medycznej oraz zabezpieczanie działaniami przeciw epidemiologicznymi;
- j) pomoc w usuwaniu skutków awarii technicznych.

Najczęstszymi działaniami podczas wystąpienia niemilitarnej sytuacji kryzysowej SZ RP są:

- działania antyterrorystyczne;
- zwalczanie powodzi;
- pomoc przy akcjach odśnieżania;
- pomoc strażakom w akcjach ratowniczo gaśniczych przy wystąpieniu pożarów przestrzennych;
- działania poszukiwawcze²⁶.

²⁴Z. Ciekanowski, S. Krysiński, dz. cyt., s. 232.

²⁵G. Sobolewski, D. Majchrzak, J. Solarz (red.), *Podmioty wykonawcze w zarządzaniu kryzysowym*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2014, s. 139.

²⁶Z. Ciekanowski, S. Krysiński, dz. cyt., s. 232-233.

7.5. Policja

Policja jest to formacja stworzona dla ochrony zdrowia, życia i mienia obywateli. Jest to jednostka umundurowana oraz uzbrojona, przeznaczona do utrzymania bezpieczeństwa w państwie. Głównymi zadaniami Policji są:

- ochrona obywateli, zwłaszcza ich życia, mienia i zdrowia w sytuacji bezprawnych naruszeń tych dóbr;
- wdrażanie działań, mających na celu zapobieganie przestępstwom oraz wykroczeniom naruszającym dobra obywateli;
- ściganie sprawców wykroczeń i przestępstw związanych z naruszeniem przepisów prawa oraz wykrywanie tych sytuacji;
- ogólna pomoc obywatelom oraz kontrola nad przestrzeganiem prawa.

Wszystkie zadania Policji są dokładnie wyznaczone w *ustawie o Policji*, w artykule pierwszym.

Głównym organem zarządzającym w Policji jest Komendant Główny Policji, który jest on podległy Ministrowi Spraw Wewnętrznych. Terenowymi zarządzającymi organami w Policji w obszarze są:

- Komendant Wojewódzki;
- Komendant Rejonowy;
- Komendant Komisariatu²⁷.

Policja jest bardzo ważnym elementem w kształtowaniu się Polskiego zarządzania kryzysowego. Dlatego ważnym jest by, Policja była obecna przy każdej sytuacji kryzysowej. Działania policji podczas sytuacji kryzysowych oraz ratownictwa w tych sytuacjach bardzo dobrze konkretyzuje zarządzenie numer 24 Komendanta Głównego Policji. Według tego zarządzenia głównymi zadaniami policji są:

- ostrzeżenie oraz alarmowanie ludności poprzez przekazywanie komunikatów i ogłoszeń;
- utrzymywanie porządku;
- ochronę mienia obywateli w trakcie trwania zagrożenia;
- utrzymanie porządku ruchu drogowego w trakcie zagrożenia oraz zapewnienie szlaku dojazdu innych służb ratunkowych na miejsce zagrożenia;
- zabezpieczanie oraz pomoc w ewakuacji ludności, w tym udostępnianie własnych środków transportu.

Policja swą służbą oraz umiejętnościami powinna wspierać inne służby, zajmujące się zapobieganiem sytuacjom kryzysowym. Policja jest włączona do Systemu Ratownictwa Medycznego i każdy policjant potrafi udzielić pierwszej pomocy osobom poszkodowanym. Często bywa, że to właśnie policja jest pierwsza na miejscu niebezpieczeństwa. Policja zabez-

²⁷Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, Dz. U. 1990 nr 30 poz. 179.

piecza, pomaga i pomaga kontrolować sytuację kryzysową, dlatego ważne jest jej uczestnictwo w działaniach mających na celu reagowanie w sytuacjach kryzysowych²⁸.

Podsumowanie

Sytuacje kryzysowe, wbrew pozorom, są bardzo skomplikowanym i zawiłym tematem, pojęcia związane z nimi są często zawiłe, chociaż pozornie wydaje się że są proste. W opracowaniu poruszony jest temat zawiłych procedur prawnych związanych z sytuacjami kryzysowymi. Można zauważyć że kierownictwo nad działaniami w sytuacjach kryzysowych jest hierarchiczne. I usytuowane w podmiotach których zadaniem jest kierownictwo administracyjne względem danego regionu, czyli każde działanie jest patriarchalne. W Polsce można zauważyć że głównymi występującymi sytuacjami kryzysowymi są zagrożenia naturalne oraz następstwa tych zagrożeń. Awaryjne techniczne w Polsce bardzo rzadko przyjmują znamiona sytuacji kryzysowej, a jeżeli już tak jest, to często powodem takiej awarii są skutki zagrożeń naturalnych. W Polsce istnieją bardzo dobre systemy służące zapobieganiu i reagowaniu w sytuacjach kryzysowych, a także bardzo dobrze wyszkolone i przygotowane podmioty, zajmujące się sprawami zarządzania kryzysowego.

Po analizie aktów normatywnych, pozycji literackich oraz planów związanych z zarządzaniem kryzysowym, można stwierdzić, że Polska jeszcze jest nie w pełni przygotowana na wystąpienie sytuacji kryzysowych. Według *Strategii Rozwoju Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022*, przyjętego przez uchwałę Rady Ministrów w dniu 9 kwietnia 2013 roku stwierdza się, że dopiero w 2022 roku Polska będzie krajem który posiadać będzie sprawne struktury zarządzania kryzysowego oraz reagowania obronnego, a także będzie w posiadaniu w pełni zaawansowanych sił oraz środków które będą przeciwdziałać sytuacjom kryzysowym²⁹.

Bibliografia

1. Bąk T., Ciekankowski Z., *Teorie bezpieczeństwa*, Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna w Jarosławiu, Jarosław 2012.

²⁸P. Sobiech, A. Wilisowski, *Zadania Policji w warunkach katastrof naturalnych i awarii technicznych*, Zakład Wyszczolenia Specjalnego, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach, Katowice 2009, s. 36.

²⁹*Strategia Rozwoju Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022*, Warszawa 2013.

2. Ciekankowski Z., Krysiński S., *Zarządzanie kryzysowe w Polsce w sytuacjach zagrożeń niemilitarnych jako sposób umacniania bezpieczeństwa państwa*, Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna w Jarosławiu, Jarosław 2014.
3. Sienkiewicz-Małyjurek K., Krynojewski F. R., *Zarządzanie kryzysowe w administracji publicznej, zarządzanie bezpieczeństwem*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2010.
4. Sobiech P., Wilisowski A., *Zadania Policji w warunkach katastrof naturalnych i awarii technicznych*, Zakład Wyszkożenia Specjalnego, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach, Katowice 2009.
5. Sobolewski G., Majchrzak D., Solarz J. (red.), *Podmioty wykonawcze w zarządzaniu kryzysowym*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2014.
6. Szymonik A., *Logistyka w Bezpieczeństwie*, wyd. II, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2011.
7. www.rcb.gov.pl (dostęp: 14.06.2016 r.).
8. Żebrowski A., *Zarządzanie kryzysowe elementem bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2012.

Akty prawne

1. *Strategia Rozwoju Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022*, Warszawa 2013.
2. *Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej*, Dz. U. 2015 r. nr.44 poz. 220.
3. *Ustawa z dnia 22 listopada 2013 r. o systemie powiadamiania ratunkowego*, Dz. U. 2013 poz. 1635.
4. *Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej*, Dz. U. 1991 nr 88 poz. 400.
5. *Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym*, Dz. U. z 2014 poz. 1166.
6. *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji*, Dz. U. 1990 nr 30 poz. 179.
7. *Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym*, Dz. U. 2006 nr 191 poz. 1410.

Liczba znaków ze spacjami: 31 824